

Innst. 83 L

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Prop. 135 L (2010–2011)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)

Til Stortinget

Sammendrag

Barn som begår lovbrudd stiller samfunnet overfor spesielle utfordringer. Å investere tid og ressurser i unge lovbyggere kan forhindre gjentatt kriminalitet. Dette er nødvendig for å sikre befolkningens trygghet, men også for å ivareta unge mennesker som er i faresonen for å begå kriminelle handlinger, og å utvikle en kriminell løpebane.

Regjeringens mål er at barn ikke skal settes i fengsel. Regjeringen vil derfor videreføre arbeidet med å øke bruken av alternative reaksjoner og former for straffegjennomføring. Satsingen er i samsvar med kravene i barnekonvensjonen som innebærer at fengsel for barn kun skal benyttes i helt spesielle saker når alle andre alternativer er vurdert og funnet utilstrekkelige.

For å redusere antall barn i fengsel foreslår regjeringen å innføre en ny straffereaksjon – ungdomsstraff – for barn mellom 15 og 18 år som har begått alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Disse ungdommene er fortsatt barn i henhold til definisjonen i FNs barnekonvensjon, samtidig er de over den kriminelle lavalder og dermed strafferettslig ansvarlig. I den nye reaksjonen vil straffegjennomføringen skje lokalt der domfelte bor. Sosial kontroll skal, gjennom tett oppfølging, erstatte fengselets fysiske kontroll.

I arbeidet med utvikling av den nye straffereaksjonen har regjeringen valgt å satse på prosesser som

er kjent fra restorative justice, slik de er utviklet av konfliktrådet. Ungdomsstraffen vil særpreges av sterk involvering av lovbyggere, lovbyggere private nettverk, justissektorens ulike ledd, og andre offentlige instanser, som alle skal bidra til individuelt tilpasset oppfølging. Også fornærmede skal kunne involveres etter eget ønske. Formålet er å gi domfelte økt forståelse av hvilke konsekvenser handlingen har medført for alle som er berørt, samtidig skal den enkelte unge lovbyggere sikres nødvendig hjelp og støtte. Det sentrale er å styrke den unges ressurser og vilje til å ta et oppgjør med egen kriminalitet. Reaksjonen er krevende og forutsetter at den unge lovbygteren reflekterer over sin egen livssituasjon og sine egne valg.

Regjeringen fremmer i proposisjonen også en rekke andre lovforslag som vil bidra til en mer helhetlig oppfølging av barn mellom 15 og 18 år som har begått alvorlige eller gjentatte kriminelle handlinger.

Å begå lovbrudd som barn er en av risikofaktorene for å utvikle en kriminell karriere som voksen. Forebyggende arbeid må derfor skje tidlig og i et bredt perspektiv. Innsatsen fra barnets nærmeste, som regel foreldrene, er svært viktig for barnets omsorgssituasjon. Trygghet og forutsigbarhet for familien er grunnlaget for barnets utvikling. Regjeringen er derfor opptatt av å legge til rette for gode oppvekstvilkår generelt, men også å bidra med spesielle målrettede tiltak overfor utsatte barn og deres familier.

Kriminalitet kan være utslag av mer eller mindre bevisste valg der alder og modenhet er viktige premisser. Alvorlig kriminalitet begått av barn er ofte et uttrykk for at forhold rundt barnet har sviktet, enten på grunn av mangelfull omsorg eller mangelfull bistand fra offentlige instanser som skole, barnevern eller helsetjeneste. Et dårlig utgangspunkt fritar ikke barnet for ansvar, men stiller særlige krav til oppføl-

gingen. Unge lovbyrtere skiller seg fra voksne lovbyrtere ved at de har et lovfestet krav på omsorg. Barn som fortsatt er i utvikling har dessuten et særskilt potensial for endring. Dette forutsetter imidlertid at de møtes med koordinerte tiltak som er tilpasset den enkeltes livssituasjon og som ivaretar deres individuelle behov, ikke minst for nødvendig omsorg.

Bekjempelse av kriminalitet er et samfunnsansvar som krever tett samarbeid på tvers av ulike forvaltningsnivåer og sektorer under hele straffesakens gang; fra politiets inngripen og frem til oppfølging etter endt straffegjennomføring. Ansvar for å ivareta barnets behov for nødvendig hjelp og omsorg i en svært sårbar situasjon er et fellesanliggende. Alle relevante sektorer, instanser og profesjoner som har plikter overfor det enkelte barn er viktige medspillere i dette arbeidet.

Samlet oversikt over lovforslagene i proposisjonen

Før dom

Det foreslås:

- kortere frist for overføring fra politiarrest for barn
- kortere fremstillingsfrist for barn – barnet skal fremstilles for retten snarest mulig og senest dagen etter pågripelsen
- plikt for politiet til å varsle kommunens barneverntjeneste dersom det er aktuelt å begjære fengsling av en person under 18 år
- plikt for barneverntjenesten til å møte i fengslingsmøter og informere om behovet for, og arbeidet med, tiltak for barnet
- utvidet rett til offentlig oppnevnt forsvarer
- at adgangen til varetektsfengsling av barn begrenses til tilfeller der det er «tvingende nødvendig»
- at vilkårene for varetektsfengsling av barn skal prøves ikke sjeldnere enn hver annen uke
- forbud mot fullstendig isolasjon under varetekt
- at adgangen til brev- og besøksforbud overfor barnets nære familie skal begrenses
- utvidet plikt til å foreta personundersøkelse av mindreårig lovbyrtere

Fastsettelse av straff

Det foreslås:

- en ny straffereaksjon – ungdomsstraff – som et nytt alternativ til ubetinget fengsel og strengere samfunnsstraffer for lovbyrtere mellom 15 og 18 år
- at prøvetiden ved påtaleunntatelse skal fastsettes individuelt til 6, 12, 18 eller 24 måneder
- forbud mot bøtesoning for mindreårige

- at lege, sykepleier og bioingeniør, etter anmodning, skal ta blodprøve eller lignende rusprøver der det er satt vilkår om dette ved påtaleunntatelse, betinget dom eller i ungdomsstraffen
- at samfunnsstraff skal kunne benyttes for unge under 18 år, også når det ellers ville vært idømt fengsel over ett år
- å tydeliggjøre at lav alder skal være et formildende moment ved straffeutmålingen
- at ubetinget fengsel bare kan idømmes mindreårige når det er «særlig påkrevd»
- å lovfeste en maksimumsstraff på 15 år i gjeldende straffelov, tilsvarende bestemmelsen som er vedtatt i straffeloven 2005
- at forvaring bare kan idømmes lovbyrtere som var mindreårige på handlingstidspunktet når det foreligger «helt ekstraordinære omstendigheter»

Under straffegjennomføring

Det foreslås:

- prioritering av unge i soningskøen
- særregler for unge innsatte i fengsel
- plikt til å vurdere innsettelse i fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller innsettelse i overgangsbolig for lovbyrtere mellom 15 og 18 år, uavhengig av hvor lang straff som er idømt.
- plikt til å vurdere om vilkårene for å overføre domfelte til gjennomføring av straffen utenfor fengsel er oppfylt når halvdelen av straffetiden er gjennomført
- plikt for kriminalomsorgen til å vurdere om vilkårene for å overføre domfelte til gjennomføring av straffen utenfor fengsel med elektronisk kontroll er tilstede
- forbud mot utelukkelse som disiplinærsanksjon for mindreårige. Fortsatt mulighet for utelukkelse ved skjerming i forebyggende øyemed, men grunnlaget er betydelig innsnevret. Rapporteringsplikten er dessuten forslått vesentlig strengere.

For å sette lovforslagene i sammenheng gis det i kapitlene 1 til 5 en fremstilling av bakgrunnen for lovendringene, som er opplistet nedenfor i kapittel 1.4. Kapittel 2 angir bakgrunnen for proposisjonen med gjengivelse av sentrale stortingsdokumenter, et historisk tilbakeblikk på samfunnets håndtering av unge lovbyrtere, samt relevant statistikk over kriminalitet begått av denne gruppen i dag. I kapittel 3 gis det en redegjørelse for dagens straffereaksjoner. Et utvalg av allerede eksisterende tiltak fra flere departementers ansvarsområder, som direkte eller indirekte har betydning for å motvirke barne- og ungdomskriminalitet, beskrives i kapittel 4. Forskning og prosjekterfaringer gjennomgås i kapittel 5, mens

nordisk rett omtales i kapittel 6. De øvrige kapitlene omhandler forslag til lovendringer samt økonomiske og administrative følger av forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Tore Hagebakken, Sigvald Oppebøen Hansen, Anna Ljunggren og Tove-Lise Torve, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kieland Asmyhr, Ulf Leirstein, Åse Michaelsen og lederen Per Sandberg, fra Høyre, André Oktay Dahl og Anders B. Werp, fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, viser til at det er et felles politisk mål at barn som den hele klare hovedregel ikke skal settes i fengsel, men at det i stedet er ønskelig å øke bruken av alternative reaksjoner overfor barn som begår kriminalitet. Komiteen viser til at det fremlagte lovforslag vil bidra til å bedre unges rettsstilling ved pågrepelse, varetektsfengsling, fastsettelse av straff og under gjennomføring av straffen. Komiteen understreker samtidig betydningen av at forslagene kan bidra til å forebygge en videre kriminell løpebane. Komiteen har som sin viktigste målsetting at man får barn og ungdom ut av kriminalitet. Komiteen oppfatter forslagene som en helhetlig tilnærming og oppfølging av Stortingets og regjeringens felles ønske om mer målrettede tiltak overfor barn og unge som begår kriminalitet, blant annet knyttet til forebygging, økt bruk av konfliktråd og straffereaksjoner med rehabiliterende innhold. Komiteen viser til at forslagene gjennomgående har fått positiv tilbakemelding i høringsrunden.

Komiteen viser til at man før dom foreslår en lang rekke konkrete forslag:

- kortere frist for overføring fra politiarrest for barn
- kortere fremstillingsfrist for barn – barnet skal fremstilles for retten snarest mulig og senest dagen etter pågrepelsen
- plikt for politiet til å varsle kommunens barneverntjeneste dersom det er aktuelt å begjære fengsling av en person under 18 år
- plikt for barnevernstjenesten til å møte i fengslingsmøter og informere om behovet for, og arbeidet med, tiltak for barnet
- utvidet rett til offentlig oppnevnt forsvarer
- at adgangen til varetektsfengsling av barn begrenses til tilfeller der det er «tvingende nødvendig»
- at vilkårene for varetektsfengsling av barn skal prøves ikke sjeldnere enn hver annen uke
- forbud mot fullstendig isolasjon under varetekt
- at adgangen til brev- og besøksforbud overfor barnets nære familie skal begrenses
- utvidet plikt til å foreta personundersøkelse av mindreårig lovbrøtere

Komiteen viser til at ved mer alvorlig kriminalitet kan pågrepelse og varetekt være aktuelt også for barn. Komiteen viser til at et slikt tvangsmiddel etter norsk rett kun kan benyttes når det er tilstrekkelig grunnlag, og det ikke innebærer et uforholdsmessig inngrep. Barn skal ikke pågripes med mindre det er «særlig påkrevd». Den pågrepne skal overføres fra politiarrest til varetektscelle innen ett døgn etter pågrepelsen. Den pågrepne skal fremstilles for varetektsfengsling snarest mulig, og senest dagen etter pågrepelsen. Unntak skal kun skje hvis fristen ender på en helgedag eller dag som er likestilt med helgedag. I slike tilfeller forlenges fristen med én dag. Komiteen viser til at politiet i dag ikke har tilpasset arrest for barn. De såkalte glattcellene er kun små rom utstyrt med madrass og toalett. Komiteen viser i denne sammenheng til blant annet Advokatforeningens påpekninger under åpen høring med komiteen (8. november 2011) og forutsetter at regjeringen fremover legger til rette for at politiarrestfasilitetene for barn og ungdom bedres betraktelig. Komiteen viser til at man i løpet av 2010 plasserte omlag 1 600 barn i politiarrest. Plassering skjedde på to ulike lovgrunnlag for henholdsvis innbringelse og pågrepelse. Komiteen viser til at tall fra Politidirektoratet viser at over halvparten av arrestantene var over 17 år ved innsettelse. Komiteen viser videre til at det ikke finnes sikre data på hvor mange av disse som ble fremstilt for varetektsfengsling, men i løpet av 2010 ble 62 barn varetektsfengslet. Komiteen understreker at oppholdstiden i arrest på alle typer lovgrunnlag for barn, skal være kortest mulig. Komiteen viser i denne sammenheng til at Norge gjennom en årrekke har fått kritikk fra internasjonale organer for bruken av politiarrest, både hva gjelder omfanget og forholdene i cellene. Komiteen viser til at barnekonvensjonen artikkel 37 slår fast at frihetsberøvelse overfor barn kun skal brukes som en siste utvei og da for kortest mulig tid. Komiteen viser i denne sammenheng til påpekninger gjort av så vel Advokatforeningen og Barneombudet i den nevnte åpne høringen med komiteen. Komiteen viser imidlertid til at enkelte barn utgjør en fare for seg selv og andre, og at politiet fortsatt må ha plikt til å ta hånd om dem. Komiteen viser til at barn er særlig sårbare og at barnets beste også skal ivaretas i en arrestsituasjon. Tiltak som kan redusere de negative konsekvensene, samtidig som hensynene bak innsettelsen blir ivaretatt, er derfor et viktig mål for komiteen. Komiteen er av den oppfatning at

barn ikke skal utsettes for den belastning politiarrest kan medføre med mindre det ikke finnes alternativer i en situasjon som, etter en konkret vurdering, krever at barnet pågripes eller innbringes. Komiteen understreker at gode og kvalitetssikrede rutiner må være knyttet til plasseringen. Dette gjelder særlig registreringsrutiner som gjør det mulig å holde god oversikt. Voksenkontakt må hele tiden være tilgjengelig. Komiteen viser til at arbeidet med å iverksette sentrale og tydelige føringer for oppfølging av mindreårige i politiarrest, er under planlegging. Særregler vil bli implementert i forskrift om bruk av politiarrest eller i rundskrivs form. Det legges også til rette for å høyne datakvaliteten i registreringen av mindreårige i arrest. Komiteen viser ellers til proposisjonen og begrunnelsen gitt for de respektive forslagene.

Komiteen viser til at regjeringen i lovforslaget foreslår en lang rekke endringer knyttet til måten straff skal fastsettes på, herunder:

- en ny straffereaksjon – ungdomsstraff – som alternativ til ubetinget fengsel og strengere samfunnsstraffer for lovbreakere mellom 15 og 18 år
- at prøvetiden ved påtaleunntatelse skal fastsettes individuelt til 6, 12, 18 eller 24 måneder
- forbud mot bøtesoning for mindreårige
- at lege, sykepleier og bioingeniør, etter anmodning, skal ta blodprøve eller lignende rusprøver der det er satt vilkår om dette ved påtaleunntatelse, betinget dom eller i ungdomsstraffen
- at samfunnsstraff skal kunne benyttes for unge under 18 år, også når det ellers ville vært idømt fengsel over ett år
- å tydeliggjøre at lav alder skal være et formildende moment ved straffutmålingen
- at ubetinget fengsel bare kan idømmes mindreårige når det er «særlig påkrevd»
- å lovfeste en maksimumsstraff på 15 år i gjeldende straffelov, tilsvarende bestemmelsen som er vedtatt i straffeloven 2005
- at forvaring bare kan idømmes lovbreakere som var mindreårige på handlingstidspunktet når det foreligger «helt ekstraordinære omstendigheter»

Komiteen støtter de fremlagte forslagene og begrunnelsen gitt for disse. Komiteen viser til at sosial kontroll i større grad skal sikre at ungdom avholdes fra å begå kriminalitet. Komiteen er opptatt av at det ikke virker rehabiliterende på ungdommer å være sperret inne sammen med tunge voksne kriminelle og at det derimot kan virke som en «forbryterskole». Det viktigste for unge lovbreakere er etter komiteens mening at det kommer en rask, resolutt og riktig reaksjon. Komiteen viser til at denne form for reaksjon er krevende, med lang oppfølgingstid og strenge kontrolltiltak. Den unge lov-

bryteren må jobbe aktivt for å komme ut av en kriminell løpebane. Ungdomsstraffen krever også involvering av lovbreakers private nettverk, justissektorens ulike ledd, og andre offentlige instanser, som alle skal bidra til individuelt tilpasset oppfølging. Også fornærmede skal kunne involveres etter eget ønske. Komiteen viser til at hensikten er å øke domfeltes forståelse for konsekvensene av handlingen for alle som er berørt. Komiteen viser videre til at dette er viktig for at norsk praksis for barn og fengsel skal kunne sies å være i tråd med kravene i barnekonvensjonen om at fengsel for barn kun skal brukes i helt spesielle saker når alle andre alternativer er vurdert og funnet utilstrekkelige. Komiteen viser til at barnevernet får plikt til å møte i fengslingsmøter. Barnevernet gis også en viktig rolle ved gjennomføringen av ungdomsstraff, og under soning i ungdomsenhetene. Komiteen understreker at loven forutsetter et styrket samarbeid mellom barnevernet og kriminalomsorgen, slik at barnet får en bedre oppfølging. Komiteen påpeker i denne sammenheng de betydelige utfordringene barnevernet har og ikke minst at en del barn og ungdom har et svært anstrengt forhold til barnevernet fra før. Komiteen viser i denne sammenheng til «Justisproffenes» tilbakemelding både under åpen høring med komiteen og i tidligere møter med justiskomiteens medlemmer. Komiteen understreker behovet for at man i møte med de utfordringene disse peker på, ser på både dimensjoneringen av barnevernet, lovgrunnlag, kommunestruktur, bedre turnusordninger, holdninger i hjelpeapparatet mv.

Komiteen viser til at de egne ungdomsplanene vil kunne inneholde ulike former for kriminalitetsforebyggende tiltak (rus/alkoholprogram, behandling, sinnemestring), tiltak som vil innebære restriksjoner for og kontroll av den domfelte (ruskontroll, innetid) og tiltak som setter rammer rundt den domfeltes daglige liv og fremmer integrering i samfunnet (skoledeltagelse, arbeid). Komiteen påpeker at det enkelte barn og ungdom ved å delta frivillig og aktivt i prosessen, vil kunne bli mer bevisst konsekvensene av sine handlinger. Dette vil kunne virke konflikt-dempende og kriminalitetsforebyggende. I tillegg vil dette etter komiteens mening kunne mobilisere den enkelte ungdoms ressurser og vilje til å ta et oppgjør med egen kriminalitet. Komiteen påpeker også at møte mellom lovbreakere og fornærmede bidrar til at den fornærmede kan bli hørt og får bearbeidet sine negative opplevelser. Komiteen er av den oppfatning at en gjennomtenkt bruk av «restorative justice» således kan bidra til en bedre offeromsorg og redusert kriminalitet samtidig. Komiteen understreker at det vil være frivillig for den fornærmede om han/hun ønsker å delta i ungdomsstormøtet. Komiteen viser til at det i unntakstilfeller vil

kunne være nødvendig å sette mindreårige i fengsel, ut fra et behov for å skjerme samfunnet. Komiteen understreker at kriminalitet skal møtes med reaksjon, også dersom lovbrøtteren er under 18 år. Samtidig som reaksjonen er tilpasset de unges livssituasjon, må samfunnets behov for trygghet vektlegges. Komiteen har merket seg påpekningene av at det ikke enda er på plass et tilfredsstillende tilbud i form av ungdomsenheter og at enkelte barn sitter på soningstilbud som ikke er tilpasset. Komiteen viser i denne sammenheng til at det trengs ca. 10 plasser, og at 6 av disse ikke er opprettet enda. Komiteen anmoder regjeringen om å intensivere arbeidet med å få dette på plass. Komiteen understreker betydningen av arbeidet med å etablere tverretattlig team knyttet til enhetene hvor deltakerne har sitt arbeidssted i enheten, men vil være ansatt i henholdsvis, barnevern, helse og utdanningsetaten. Komiteen viser også til barneombudets påpekning av at dagens finansieringsordninger i forhold til etablering av såkalt § 12-soning skaper manglende helhetstenking og at ulike departementer skyver ansvaret over på andre. Komiteen forutsetter at regjeringen utreder finansieringsordninger som gir incentiver for å velge den beste løsningen for det enkelte barn og ungdom.

Komiteen viser videre til at det vil kunne tenkes situasjoner der det ikke er mulig eller ønskelig at barnet plasseres i ungdomsenhet. For eksempel kan dette være tilfelle hvor en større gjeng begår en rekke alvorlige lovbrudd, og der kapasiteten i ungdomsenhetene sprenges. Barnets særlige behov skal ivaretas også i disse tilfellene, og komiteen anmoder regjeringen om på egnet måte gi Stortinget informasjon om dette i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2012. Komiteen viser for øvrig til proposisjonen og begrunnelsen gitt i denne.

Komiteen har kommet til at tilsvarende som ved brudd på samfunnsstraff, må kriminalomsorgens møterett i rettsmøtet ved brudd på vilkårene for ungdomsstraff, reguleres. En slik lovendring vil gi ansatte i kriminalomsorgen adgang til å møte ved rettsmøter i tingretten og lagmannsretten om fullbyrding av subsidiær fengselsstraff ved brudd på vilkår for ungdomsstraff etter straffeloven § 28 c fjerde ledd bokstav a. Begjæring om slik fullbyrding fremmes av kriminalomsorgen, jf. straffeloven § 28 c syvende

ledd første punktum. Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Straffeprosessloven § 76 femte ledd skal lyde:

Ved rettsmøter i tingretten og lagmannsretten om fullbyrding av subsidiær fengselsstraff etter straffeloven § 28 b første ledd bokstav a eller *straffeloven § 28 c fjerde ledd bokstav a, eller av reststraff etter prøveløslatelse etter straffegjennomføringsloven § 44 annet ledd*, kan tilsatte i kriminalomsorgen møte. Møteretten gjelder også rettsmøter om fullbyrding av frihetsstraff skal utsettes etter § 459 første ledd, og saker som kriminalomsorgen har brakt inn for retten etter straffeloven § 54 nr. 1 og 2. Bestemmelser om påtalemyndighetens rettigheter og plikter gjelder tilsvarende.»

Komiteen viser til at det, både ved valg av ungdomsstraff som straffereaksjon og ved fastsettelsen av innholdet i ungdomsplanen, etter lovforslaget fortsatt vil være muligheter til å differensiere straffeutmålingen og innholdet i ungdomsplanen, eksempelvis for en 15-årig og en 17-årig lovbrøtteren. Etter komiteens oppfatning vil høyere alder tale for at lovbrøtteren har bedre forutsetning for å sette seg inn i offerets situasjon, og bedre evne til å reflektere over egne handlingsalternativer. Tilsvarende gjelder for «offerløse» lovbrudd.

Komiteen viser videre til at ungdomsstraffen skal være strengere reaksjonsform fra samfunnet enn påtaleunndlatelse/samfunnsstraff/betinget fengsel, og den vil etter komiteens oppfatning være langt mer treffsikker når det gjelder forebygging av kriminalitet. Komiteen vil fremheve at et vellykket resultat ved bruk av ungdomsstraff forutsetter tettere oppfølging enn det som blir praktisert ved samfunnsstraff, og bedre bruk av sanksjoner ved brudd på avtaler.

Komiteen understreker behovet for at departementet parallelt med innføringen av ungdomsstraff igangsetter et forskningsprosjekt som evaluerer effekten av straffereaksjonen, både for offeret og gjerningspersonen. Herunder må gjentatt kriminalitet, antallet brudd på bestemmelser om gjennomføring av ungdomsstraffen, fullføring av skolegang og utdannelse, forholdet til arbeidsgiver og offerets opplevelse av ungdomsstormøte og oppfølgingen senere registreres og evalueres.

Komiteens tilråding

Komiteen viser til proposisjonen og når Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)

I

I lov 22. mai 1902 nr. 10 Alminnelig borgerlig straffelov gjøres følgende endringer:

§ 15 skal lyde:

De alminnelige straffer er:
fengsel,
forvaring,
hefte,
samfunnsstraff,
ungdomsstraff,
bøter og
rettighetstap som nevnt i §§ 29 og 33.

Ny § 18 skal lyde:

§ 18 *Den som var under 18 år på handlingstidspunktet, kan bare idømmes ubetinget fengselsstraff når det er særlig påkrevd. Fengselsstraffen kan ikke overstige 15 år.*

§ 28 annet ledd skal lyde:

Når bot ilegges i medhold av § 48 a eller der lov-
bryteren var under 18 år på handlingstidspunktet,
fastsettes ikke fengselsstraff etter første ledd.

§ 28 a annet ledd skal lyde:

§ 28 a Første ledd bokstav a kan fravikes når den
straff som ellers ville ha blitt idømt, helt eller delvis
ville ha vært betinget, når lov-
bryteren var under 18 år på handlingstidspunktet, og ellers når sterke grun-
ner taler for at samfunnsstraff idømmes.

Ny § 28 c skal lyde:

§ 28 c *Ungdomsstraff med ungdomsstormøte og ung-
domsplan etter konfliktrådsloven kapittel III kan
idømmes i stedet for fengselsstraff når*

- lovbryteren var under 18 år på handlingstids-
punktet,*
- lovbryteren har begått gjentatt eller alvorlig kri-
minalitet,*
- lovbryteren samtykker og har bosted i Norge, og*
- hensynet til straffens formål ikke med tyngde ta-
ler mot en reaksjon i frihet.*

I dom på ungdomsstraff skal retten fastsette:

a) *En gjennomføringstid mellom seks måneder og to
år. Dersom den fengselsstraff som ville ha blitt
idømt uten ungdomsstraff er klart lengre enn to
år, kan en gjennomføringstid på inntil tre år fast-
settes.*

b) *En subsidiær fengselsstraff, som skal svare til
den fengselsstraff som ville ha blitt idømt uten
ungdomsstraff. Ved fastsetting av subsidiær feng-
selsstraff gjelder § 25 tilsvarende.*

*Når en dom på ungdomsstraff blir lest opp eller
forkynt for den domfelte, skal han gjøres nærmere
kjent med hva dommen går ut på, og med følgene av
brudd på bestemmelsene gitt i eller i medhold av kon-
fliktrådsloven § 25, og av at det begås en ny straffbar
handling før utløpet av gjennomføringstiden.*

*Etter begjæring kan tingretten ved dom bestem-
me at hele eller deler av den subsidiære fengsels-
straffen skal fullbyrdes når den domfelte har*

a) *brutt bestemmelser gitt i eller i medhold av kon-
fliktrådsloven § 25, eller*

b) *begått en ny straffbar handling før utløpet av
gjennomføringstiden.*

*Ved omgjøringen skal retten ta hensyn til ung-
domsstraff som allerede er gjennomført.*

*Ved omgjøring etter fjerde ledd bokstav b kan
retten avsi samlet dom for begge handlinger eller
særskilt dom for den nye handlingen.*

*Begjæring etter fjerde ledd bokstav a fremmes av
kriminalomsorgen. Begjæring etter fjerde ledd bok-
stav b fremmes av påtalemyndigheten. Begjæringen
må være brakt inn for retten innen tre måneder etter
utløpet av gjennomføringstiden.*

*Reglene om forsvarer i § 96 tredje ledd og § 99
første ledd tredje punktum og om pågripelse og vare-
tektsfengsel i straffeprosessloven kapittel 14 gjelder
tilsvarende. Reglene om varsling i straffeprosesslo-
ven § 243 gjelder tilsvarende for rettsmøter om om-
gjøring. Kriminalomsorgen skal varsles etter de sam-
me regler som påtalemyndigheten.*

§ 39 c nytt annet ledd skal lyde:

*Der siktede var under 18 år på handlingstids-
punktet, kan forvaring etter første ledd ikke idømmes,
med mindre det foreligger helt ekstraordinære om-
stendigheter.*

§ 53 nr. 3 bokstav c skal lyde:

c) *at den domfelte avholder seg fra å bruke alkohol
eller andre berusende eller bedøvende midler og
avgir nødvendige rusprøver. For domfelte som
var under 18 år på handlingstidspunktet gjelder
helsepersonelloven § 12 tredje ledd.*

§ 53 nr. 3 bokstav h skal lyde:

h) *at den domfelte møter til megling i konfliktrådet
etter konfliktrådsloven kapittel II og oppfyller*

eventuell avtale som inngås i meglingsmøte, forutsatt at både fornærmede og domfelte har samtykket til megling i konfliktrådet.

§ 53 nr. 6 skal lyde:

6. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av vilkårene. Kongen kan som en prøveordning bestemme at det skal etableres narkotika-program med domstolskontroll for rusmiddel-misbrukere som er dømt for narkotikarelatert kriminalitet. Kongen gir nærmere bestemmelser om programmet, herunder hvem det skal gjelde for, innholdet i og gjennomføringen av det. Kriminalomsorgen har ansvaret for å følge opp domfelte som gjennomfører narkotika-program med domstolskontroll, program mot ruspåvirket kjøring eller som er pålagt vilkår om avholdenhet etter § 53 nr. 3 c. Straffegjennomføringsloven § 56 gjelder tilsvarende ved slikt vilkår om avholdenhet.

II

I lov 11. juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering gjøres følgende endringer:

§ 6 første ledd nye nr. 12 og 13 skal lyde:

12. Betinget dom dersom lovbruddet er begått av person under 18 år mer enn 2 år før attesten blir utstedt.
13. Dom på ungdomsstraff eller samfunnsstraff dersom lovbruddet er begått av person under 18 år mer enn 5 år før attesten blir utstedt.

III

I lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning gjøres følgende endring:

§ 6-13 nr. 2 bokstav e skal lyde:

- e) konfliktrådene etter krav fra ligningsmyndighetene gi opplysninger om innholdet i avtale eller ungdomsplan inngått under megling i konfliktråd, jf. lov 15. mars 1991 nr. 3 om megling i konfliktråd.

IV

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 69 annet ledd nytt tredje punktum skal lyde:

For siktede som var under 18 år på handlingstidspunktet, kan prøvetiden settes til 6, 12, 18 eller 24 måneder.

§ 76 femte ledd skal lyde:

Ved rettsmøter i tingretten og lagmannsretten om fullbyrding av subsidær fengselsstraff etter straffeloven § 28 b første ledd bokstav a eller straffeloven § 28 c fjerde ledd bokstav a, eller av reststraff etter prøveløslatelse etter straffegjennomføringsloven § 44 annet ledd, kan tilsatte i kriminalomsorgen møte. Møteretten gjelder også rettsmøter om fullbyrding av frihetsstraff skal utsettes etter § 459 første ledd, og saker som kriminalomsorgen har brakt inn for retten etter straffeloven § 54 nr. 1 og 2. Bestemmelser om påtalemyndighetens rettigheter og plikter gjelder tilsvarende.

§ 96 nytt tredje ledd skal lyde:

Der siktede var under 18 år på handlingstidspunktet og det er spørsmål om å idømme ubetinget frihetsstraff, samfunnsstraff eller ungdomsstraff, skal siktede alltid ha forsvarer.

Nåværende tredje til sjette ledd blir nye fjerde til syvende ledd.

§ 98 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder siktede som var under 18 år på handlingstidspunktet, dersom det er klart at han ikke vil bli løslatt innen 12 timer etter pågripelsen.

§ 99 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Der siktede var under 18 år på handlingstidspunktet og det er spørsmål om å idømme ubetinget frihetsstraff, samfunnsstraff eller ungdomsstraff, skal siktede alltid ha forsvarer.

§ 100 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Når offentlig forsvarer oppnevnes etter første punktum for å delta i ungdomsstormøte, jf. straffeloven § 28 c og konfliktrådsloven § 18 tredje ledd, har fornærmede rett til å få oppnevnt bistandsadvokat.

§ 107 a første ledd ny bokstav d skal lyde:

- d) hvor offentlig forsvarer oppnevnes for å delta i ungdomsstormøte, jf. § 100 annet ledd annet punktum.

Ny § 161 a skal lyde:

§ 161 a Når siktede var under 18 år på handlingstidspunktet, kan det, på samme vilkår som i § 161 første ledd, foretas en personundersøkelse for mindreårige. Dersom det tas ut tiltale mot den mindreårige, skal slik personundersøkelse alltid foretas før saken pådømmes, med mindre det er åpenbart unødvendig eller saken gjelder ikke-vedtatte forelegg og påtale-unnlatelser som bringes inn for retten.

Det skal foretas en ny personundersøkelse dersom det har gått mer enn ett år fra personundersøkelsen ble foretatt til saken pådømmes, eller dersom barnets personlighet, livsforhold eller fremtidsmuligheter vesentlig er endret.

Kriminalomsorgens behandling av personopplysninger ved personundersøkelsen reguleres av straffegjennomføringsloven kapittel 1 a, jf. personopplysningsloven. Politiets behandling av personopplysninger ved personundersøkelsen reguleres av politiregisterloven, likevel slik at politiregisterloven § 50 tredje ledd ikke er til hinder for at slike personopplysninger slettes.

Opplysningene i personundersøkelsen skal bare meddeles retten og partene i møte for stengte dører og under pålegg om taushetsplikt.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om innholdet i og gjennomføringen av personundersøkelsen.

§ 183 nytt annet og tredje ledd skal lyde:

Er den pågrepne under 18 år, må slik fremstilling skje snarest mulig og senest dagen etter pågripelsen. Ender fristen på en helgedag eller dag som etter lovgivningen er likestilt med helgedag, forlenges fristen med én dag.

Er siktede under 18 år, skal påtalemyndigheten varsle barneverntjenesten om fengslingen. Barneverntjenesten skal møte til hvert fengslingsmøte, med mindre retten finner at deltagelse utover det første fengslingsmøtet er åpenbart unødvendig. Barneverntjenesten skal uttale seg om behovet for tiltak etter barnevernloven kapittel 4 og gi informasjon om det arbeidet som pågår med å iverksette tiltak. Reglene i § 118 gjelder tilsvarende.

§ 183 nåværende annet ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 184 annet ledd annet punktum skal lyde:

Personer under 18 år skal ikke fengsles hvis det ikke er tvingende nødvendig.

§ 185 nytt annet ledd skal lyde:

Er den siktede under 18 år, skal fristen være så kort som mulig og ikke overstige to uker. Den kan forlenges ved kjennelse med inntil to uker av gangen.

§ 185 nåværende annet til femte ledd blir nye tredje til sjette ledd.

§ 186 annet ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:

Fengslede under 18 år skal kunne motta besøk av, eller sende eller motta brev fra, nær familie, med mindre det foreligger særlige omstendigheter. Bestemmelsen om rett til å motta besøk i straffegjennomfø-

ringsloven § 31 åttende ledd får tilsvarende anvendelse.

§ 186 nåværende annet ledd tredje og fjerde punktum blir nytt tredje ledd.

Nåværende tredje til femte ledd blir nye fjerde til sjette ledd.

§ 186 a første ledd annet punktum skal lyde:

Er den siktede under 18 år, kan isolasjon *ikke* besluttes.

§ 186 a fjerde ledd oppheves. Nåværende femte ledd blir nytt fjerde ledd.

V

I lov 15. mars 1991 nr. 3 om megling i konfliktråd gjøres følgende endringer:

Ny § 2 a skal lyde:

I hvert konfliktråd skal det være en eller flere ungdomskoordinatorer. Ungdomskoordinatoren har ansvaret for å gjennomføre ungdomsstraff etter kapittel III. § 2 første ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende for ungdomskoordinatoren.

§ 5 skal lyde:

Megling i konfliktrådet etter kapittel I og II krever partenes samtykke. For gjennomføring av ungdomsstraff etter kapittel III kreves samtykke fra domfelte og domfeltes verger. Det kreves videre at de i all hovedsak er enige om det saksforholdet tvisten gjelder.

§ 6 skal lyde:

Megling foretas som regel i den kommunen hvor den påklagede eller domfelte bor eller oppholder seg.

§ 7 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Møteplikt til ungdomsstormøte fremgår av § 18.

§ 8 nytt annet ledd skal lyde:

Ved gjennomføring av ungdomsstraff har ungdomskoordinatoren ansvaret for saken fra den kommer inn til ungdomsplanen er gjennomført.

§ 10 første ledd første punktum skal lyde:

Med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av lov, plikter meglere, ungdomskoordinatorer og andre som utfører tjeneste eller arbeid for konfliktrådet, å bevare taushet om det de i forbindelse med tjenesten

eller arbeidet får vite om noens personlige forhold eller andre forhold som nevnt i forvaltningsloven § 13 første ledd.

Kapittel II overskriften skal lyde:

Kapittel II. Behandling av straffesaker ved meging i konfliktrådet

§ 12 første ledd skal lyde:

Dersom en part er under 18 år, må også vergen samtykke til ungdomsstraff eller til at saken blir overført til meging i konfliktrådet.

Nytt kapittel III skal lyde:

Kapittel III. Gjennomføring av ungdomsstraff

§ 18 Konfliktrådet innkaller til ungdomsstormøte straks saken er overført fra domstolen etter straffeloven § 28 c.

Et ungdomsstormøte ledes av en ungdomsordinator. Ungdomskoordinatoren innkaller alle med tilknytning til saken til ungdomsstormøtet.

Under ungdomsstormøtet skal domfelte, domfeltes verger, samt representanter fra kriminalomsorgen og politiet være til stede. Dersom vergene ikke kan eller vil være til stede, skal hjelpeverge oppnevnes etter vergemålsloven § 16. Fornærmede og fornærmedes verger har rett til å være til stede. Forsvarer og bistandsadvokat som er oppnevnt etter straffeprosessloven § 100 annet ledd og § 107 a første ledd bokstav d kan være til stede.

Ungdomskoordinatoren kan i tillegg innkalle representanter fra skole, barneverntjeneste, helsevesen eller andre med tilknytning til domfelte eller saken.

Ungdomsstormøtet kan deles opp i flere møter dersom dette er hensiktsmessig. Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av ungdomsstormøtet, herunder om oppdeling av ungdomsstormøtet og aktørenes oppgaver.

§ 19 Ungdomsstormøtet skal utforme en ungdomsplan. Planen kan blant annet gå ut på at domfelte skal:

- a) yte ikke-økonomisk kompensasjon til den som er påført en skade, et tap eller en annen krenkelse
- b) delta i kriminalitetsforebyggende program eller andre tilsvarende tiltak
- c) oppholde seg i institusjon eller gjennomgå annen behandling
- d) utføre samfunnsnyttig tjeneste
- e) overholde bestemmelser om oppholdssted, arbeid eller opplæring
- f) møte for politiet eller kriminalomsorgen
- g) avstå fra å bruke alkohol og andre berusende eller bedøvende midler og avgi nødvendige rusprøver etter helsepersonelloven § 12 tredje ledd

- h) overholde bestemmelser om innetid
- i) unngå kontakt med bestemte personer.

Domstolen fastsetter lengden på ungdomsstraffen som kan vare fra seks måneder til to år. Der fengselsstraffen som ellers ville blitt idømt klart ville overstige to år, kan gjennomføringstiden settes til tre år.

Ungdomsplanen skal godkjennes av ungdomskoordinatoren, domfelte og domfeltes verger. Dersom ungdomsstormøtet ikke kommer frem til en ungdomsplan, sendes saken til domstolen som bestemmer om hele eller deler av den betingede fengselsstraffen skal fullbyrdes.

§ 20 Ungdomskoordinatoren har ansvaret for gjennomføring av ungdomsplanen i samarbeid med oppfølgingsteamet. Oppfølgingsteamet ledes av ungdomskoordinatoren og består av domfelte, domfeltes verger, representanter fra kriminalomsorgen og politiet, og andre som har oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av ungdomsplanen. Ungdomskoordinatoren kan også be andre med tilknytning til domfelte eller saken om å delta. Oppfølgingsteamet holder så mange møter som er nødvendige for forsvarlig gjennomføring av ungdomsplanen.

§ 21 Den domfelte skal under ungdomsstormøtet, i møte med oppfølgingsteamet og i andre møter eller avtaler som fremgår av ungdomsplanen

- a) møte til fastsatt tid og sted
- b) være upåvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler
- c) oppholde seg i landet i gjennomføringstiden hvis ikke ungdomskoordinatoren gir tillatelse til noe annet

Den domfelte skal ikke vise en atferd som kan

- a) true sikkerheten til personer som deltar under gjennomføringen eller
- b) påvirke miljøet på negativ måte

Domfelte skal ikke begå nye straffbare handlinger i gjennomføringstiden.

§ 22 Hvis det fremstår som nødvendig for å motvirke en ny straffbar handling som er rettet mot noens liv, helse eller frihet, kan ungdomskoordinatoren på ethvert tidspunkt i løpet av gjennomføringstiden forby den domfelte å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler.

Ungdomskoordinatoren skal oppheve forbudet når det ikke lenger fremstår som nødvendig.

§ 23 Hvis det i ungdomsplanen er satt vilkår etter § 19 første ledd bokstav g eller ungdomskoordinatoren har forbudt den domfelte å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler etter § 22 første ledd, skal ungdomskoordinatoren undersøke om vilkåret eller forbudet blir overholdt. Undersø-

kelsen kan innebære uanmeldte besøk i hjemmet. Når det er satt rusforbud, kan ungdomskoordinatoren pålegge den domfelte å avgi urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve eller medvirke til annen undersøkelse som kan skje uten fare eller særlig ubehag. Bestemmelsen i straffeloven § 53 nr. 3 bokstav c gjelder tilsvarende der rusprøve skal avgis.

Er det grunn til å anta at den domfelte møter påvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, skal ungdomskoordinatoren snarest undersøke forholdet. Bestemmelsene om ruskontroll i første ledd tredje og fjerde punktum gjelder tilsvarende.

Tiltak som er en del av undersøkelse etter første ledd annet alternativ eller annet ledd, er ikke en del av ungdomsplanen.

§ 24 Ungdomskoordinatoren kan utsette gjennomføringen av straffen dersom den domfeltes helsetilstand tilsier det, eller det for øvrig foreligger særlig tungtveiende grunner som ikke kan avhjelpes på annen måte. Når det fremstår som nødvendig for at avbruddet skal være sikkerhetsmessig forsvarlig, skal ungdomskoordinatoren, etter samtykke fra de obligatoriske deltagerne i ungdomsstormøtet og oppfølgingsteamet, fastsette slike vilkår som nevnt i § 25 første ledd.

§ 25 Hvis den domfelte forsettlig eller uaktsomt bryter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 19 første ledd bokstav a til i, § 21 første og annet ledd eller § 22, kan ungdomskoordinatoren pålegge den domfelte å møte til samtale for å få innskjerpet kravene. Under samtalen skal den domfelte gjøres kjent med følgene av gjentatte brudd. Dersom det fremstår som nødvendig for å motvirke nye brudd, skal ungdomskoordinatoren, etter samtykke fra de obligatoriske deltagerne i ungdomsstormøtet og oppfølgingsteamet, fastsette vilkår om at den domfelte skal

- a) overholde bestemmelser om oppholdssted
- b) unnlate å ha kontakt med bestemte personer
- c) unnlate å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, eller
- d) møte for politiet eller kriminalomsorgen.

Hvis domfelte etter at ungdomskoordinatoren har holdt bruddsamtale eller fastsatt vilkår etter første ledd, på nytt bryter kravene eller vilkår fastsatt etter første ledd bokstav a til d, kan ungdomskoordinatoren etter samtykke fra de obligatoriske deltagerne i ungdomsstormøtet og oppfølgingsteamet innkalle til et nytt ungdomsstormøte, eller overføre saken til kriminalomsorgens regionale nivå med innstilling om at saken bringes inn for retten med begjæring om at den betingede fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis i medhold av straffeloven § 28 c fjerde ledd.

Dersom den domfelte unnlater å møte til bruddsamtale etter første ledd, kan ungdomskoordinatoren

beslutte å avbryte gjennomføringen av straffen. Det samme gjelder der domfelte, etter at bruddsamtalen er gjennomført, på nytt bryter kravene. Når ungdomskoordinatoren har overført saken til kriminalomsorgens regionale nivå med innstilling om å bringe saken inn for retten, avbrytes gjennomføringen av straffen fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten.

Departementet kan gi forskrifter med utfyllende bestemmelser om håndtering av brudd.

§ 26 Begår den domfelte ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden, kan påtalemyndigheten bringe saken inn for retten med begjæring om at den betingede fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis etter straffeloven § 28 c fjerde ledd. Ungdomskoordinatoren kan, etter samtykke fra de obligatoriske deltagerne i ungdomsstormøtet og oppfølgingsteamet, anmode påtalemyndigheten om å bringe saken inn for retten.

Dersom den domfelte er siktet for en straffbar handling som kan føre til fullbyrding av den betingede fengselsstraffen etter straffeloven § 28 c fjerde ledd, kan gjennomføringen av straffen avbrytes. Når påtalemyndigheten beslutter å bringe saken inn for retten, avbrytes gjennomføringen av straffen fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten.

Nytt kapitel IV overskriften skal lyde:

Kapittel IV. Ikrafttredelse

Nåværende romertall II blir ny § 27 i kapittel IV.

VI

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

Ny § 3-5 skal lyde:

§ 3-5 Deltagelse i fengslingsmøter

Der barneverntjenesten er gitt melding om møte om fengslingsmøter av barn etter straffeprosessloven § 183 tredje ledd, skal barneverntjenesten møte til hvert fengslingsmøte, med mindre retten finner at deltagelse utover det første fengslingsmøtet er åpenbart unødvendig. Barneverntjenesten skal uttale seg om behovet for tiltak etter barnevernloven kapittel 4 og gi informasjon om det arbeidet som pågår med å iverksette tiltak. Reglene i straffeprosessloven § 118 gjelder tilsvarende.

VII

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endring:

§ 5-15 første ledd bokstav k skal lyde:

- k) fordel vunnet ved skadevolders arbeid for skadelidte, utført etter skriftlig avtale inngått ved meg-

ling i konfliktråd eller etter ungdomsplan, jf. lov om megling i konfliktråd §§ 13 og 19.

VIII

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell mv. gjøres følgende endringer:

§ 12 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Ved anmodning om rusprøve fra politiet, ved vilkår for påtaleunntatelse, fra kriminalomsorgen, ved vilkår for betinget dom, og fra ungdomskoordinator, ved gjennomføring av ungdomsstraff, skal lege, sykepleier og bioingeniør ta blodprøve eller lignende rusprøve av personer som var under 18 år på handlings-tidspunktet. Plikten inntreer når personen møter opp til prøvetaking.

Lege, sykepleier eller bioingeniør har ingen plikt til å foreta undersøkelser etter første til tredje ledd av:

1. ektefelle, samboer, registrert partner, forlovede eller av slektninger i rett opp- eller nedstigende linje, søsken eller like nær besvogrede. Likt med slektskap regnes adoptiv- og fosterforhold.
2. person som helsepersonellet har til behandling.

Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

IX

I lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. gjøres følgende endringer:

§ 6 nytt tredje ledd skal lyde:

I saker der domfelte er under 18 år, skal det sendes kopi av alle avgjørelser truffet av lokalt nivå til regionalt nivå.

§ 10 nytt fjerde ledd skal lyde:

For domfelte under 18 år skal personundersøkelse som er foretatt etter straffeprosessloven § 161 a, danne grunnlag for valg av gjennomføringsform og andre avgjørelser om straffegjennomføringen. Det skal foretas en ny personundersøkelse dersom det har gått mer enn ett år fra personundersøkelsen ble foretatt til straffegjennomføring iverksettes, eller dersom barnets personlighet, livsforhold eller fremtidsmuligheter vesentlig er endret.

Ny § 10 a skal lyde:

§ 10 a *Særregler for unge innsatte*

Når noen under 18 år innsettes i fengsel, skal oppholdet tilrettelegges etter deres behov. Enheter som opprettes spesielt for innsatte under 18 år skal ha et tverretattlig team som skal ivareta de unges behov under straffegjennomføringen og forberede tiden etter løslatelse.

Kriminalomsorgen gir utfyllende bestemmelser om krav til fengsel som benyttes til innsatte under 18 år, krav til ansattes utdanning, samt til det tverretattlige teamets sammensetning, funksjon og arbeidsoppgaver.

§ 11 nytt femte ledd skal lyde:

Kriminalomsorgen skal alltid vurdere å innsette domfelte under 18 år i fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller i overgangsbolig.

§ 16 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Kriminalomsorgen skal alltid vurdere om vilkårene for å overføre domfelte under 18 år til gjennomføring av straffen utenfor fengsel er oppfylt når halvdelen av straffetiden er gjennomført.

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 16 annet ledd nytt annet, tredje og fjerde punktum skal lyde:

Kriminalomsorgen skal alltid vurdere om domfelte under 18 år oppfyller vilkårene for å gjennomføre straffen utenfor fengsel med elektronisk kontroll. For domfelte under 18 år gjelder ikke vilkåret om at den idømte fengselsstraff eller resterende tid frem til forventet prøveløslatelse er inntil 4 måneder. Kriminalomsorgen kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om bruk av elektronisk kontroll.

Nåværende annet punktum blir nytt femte punktum.

§ 31 nytt åttende ledd skal lyde:

Innsatte under 18 år kan motta besøk av nær familie som tar opphold i nær tilknytning til fengslet for inntil tre dager av gangen dersom det er sikkerhetsmessig forsvarlig. Kriminalomsorgen gir forskrift om gjennomføring av, og økonomiske bidrag til, besøk fra innsattes nære familie.

§ 37 skal lyde:

§ 37 *Utelukkelse fra fellesskapet som forebyggende tiltak*

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt helt eller delvis skal utelukkes fra fellesskapet med andre innsatte dersom det er nødvendig for å

- a) hindre at innsatte til tross for skriftlig advarsel fortsetter å påvirke miljøet i fengslet på en særlig negativ måte,
- b) hindre innsatte i å skade seg selv eller øve vold eller fremsette trusler mot andre,
- c) hindre betydelig materiell skade,
- d) hindre straffbare handlinger, eller
- e) opprettholde ro, orden og sikkerhet.

For innsatte under 18 år gjelder bestemmelsene i første ledd bokstav b til e tilsvarende, likevel slik at utelukkelse bare kan besluttes dersom det er strengt nødvendig og mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelige.

Kriminalomsorgen skal beslutte delvis utelukkelse dersom dette er tilstrekkelig for å forebygge handlinger etter første ledd bokstavene a til e og annet ledd.

Hel eller delvis utelukkelse etter første, andre eller tredje ledd skal ikke opprettholdes lenger enn nødvendig, og kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det fortsatt er grunnlag for utelukkelsen.

Dersom hel utelukkelse fra fellesskapet overstiger 14 dager, skal regionalt nivå ta stilling til om den innsatte fortsatt skal utelukkes. Dersom utelukkelsen samlet overstiger 42 dager, skal tiltaket meldes til Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. Melding skal deretter gis til Kriminalomsorgens sentrale forvaltning med 14 dagers mellomrom. Utelukkelse etter første ledd bokstavene a til e kan bare strekke seg utover ett år dersom innsatte selv ønsker det. *Beslutning om utelukkelse av person under 18 år skal omgående meldes til regionalt nivå. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det er grunnlag for å opprettholde tiltaket. Dersom utelukkelsen overstiger 3 dager, skal saken oversendes regionalt nivå til ny vurdering. Dersom utelukkelsen overstiger 5 dager, skal det sendes melding til Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. Hel utelukkelse av innsatte under 18 år kan under enhver omstendighet ikke overstige 7 dager.*

Dersom delvis utelukkelse fra fellesskapet overstiger 30 dager, skal tiltaket meldes til regionalt nivå. *Dersom delvis utelukkelse fra fellesskapet av en innsatt under 18 år overstiger 7 dager, skal Kriminalomsorgens sentrale forvaltning ta stilling til om den innsatte fortsatt skal utelukkes. Melding skal deretter gis til Kriminalomsorgens sentrale forvaltning med 7 dagers mellomrom.*

Utelukkelse skal brukes med varsomhet slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Innsatte som er helt utelukket fra fellesskapet, skal flere ganger daglig tilses av tilsatte. Lege skal varsles om utelukkelsen uten ugrunnet opphold. Innsatte under 18 år skal ha kontinuerlig tilsyn.

Kriminalomsorgen kan beslutte at alle eller enkelte innsatte helt eller delvis skal utelukkes fra fellesskapet dersom det er sannsynlig at et ubestemt antall innsatte har begått eller er i ferd med å begå handlinger som nevnt i første ledd, eller dersom akutte bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det nødvendig. Slik utelukkelse kan opprettholdes i inntil 3 døgn. Regionalt nivå kan forlenge utelukkelsen med inntil 3 døgn dersom særlige grunner

gjør det påkrevet. *For innsatte under 18 år gjelder tiende ledd.*

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt skal utelukkes helt eller delvis fra fellesskapet dersom bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det påkrevet, eller dersom den innsatte selv ønsker det. *For innsatte under 18 år gjelder tiende ledd.*

Kriminalomsorgen kan beslutte at innsatte under 18 år skal utelukkes helt eller delvis dersom akutte bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det strengt nødvendig, eller dersom innsatte selv ønsker det og det anses strengt nødvendig. Mindre inngripende tiltak må forgjeves har vært forsøkt eller være åpenbart utilstrekkelige. Beslutning om utelukkelse av person under 18 år skal omgående meldes til regionalt nivå. Slik utelukkelse kan opprettholdes i inntil 2 døgn. Regionalt nivå kan forlenge utelukkelsen med inntil 2 døgn dersom særlige grunner gjør det påkrevet. I så fall skal det samtidig sendes melding til Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. Utelukkelse skal brukes med varsomhet slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Innsatte under 18 år skal ha kontinuerlig tilsyn. Kriminalomsorgen kan gi nærmere regler om utelukkelse av innsatte under 18 år, samt om tiltak for å avhjelpe mulige negative skadevirkninger av slik.

§ 17 annet ledd skal anvendes ved utelukkelse fra fellesskapet i avdelinger som nevnt i § 10 annet ledd.

§ 38 tredje, fjerde og nytt femte ledd skal lyde:

For innsatte under 18 år kan tvangsmidler bare benyttes dersom det er tvingende nødvendig, og mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelige. Tvangsmidler skal brukes med varsomhet slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Uttalelse fra lege skal så vidt mulig innhentes og tas i betraktning ved vurderingen av om det skal besluttes bruk av sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng. Innsatte under 18 år skal ha kontinuerlig tilsyn. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det er grunnlag for å opprettholde tiltaket.

Bruk av sikkerhetsseng som overstiger 24 timer, skal meldes til regionalt nivå som tar stilling til om tiltaket skal opprettholdes. Spørsmålet skal vurderes på nytt etter 24 timer. Tiltaket skal meldes til Kriminalomsorgens sentrale forvaltning når bruk av sikkerhetsseng overstiger 3 døgn. *For innsatte under 18 år skal bruk av sikkerhetsseng omgående meldes til regionalt nivå, som tar stilling til om tiltaket skal opprettholdes. Tiltaket skal meldes til Kriminalomsorgens sentrale forvaltning når bruk av sikkerhetsseng overstiger 24 timer.*

Bruk av sikkerhetscelle som overstiger 3 døgn, skal meldes til regionalt nivå som tar stilling til om tiltaket skal opprettholdes. Tiltaket skal meldes til Kriminalomsorgens sentrale forvaltning når bruk av

sikkerhetscelle overstiger 6 døgn. *For innsatte under 18 år skal bruk av sikkerhetscelle som overstiger 24 timer, meldes til regionalt nivå, som tar stilling til om tiltaket skal opprettholdes. Tiltaket skal meldes til Kriminalomsorgens sentrale forvaltning når bruk av sikkerhetscelle overstiger 3 døgn.*

§ 39 nytt annet punktum skal lyde:

Umiddelbar utelukkelse fra fellesskapet kan ikke benyttes på innsatte under 18 år.

§ 40 nytt tiende ledd skal lyde:

Reaksjonene i annet ledd og fjerde ledd annet og tredje punktum kan ikke brukes overfor innsatte under 18 år. Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om mindre inngripende reaksjoner ved brudd på straffegjennomføringen for denne gruppen innsatte.

X

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

§ 29 første ledd skal lyde:

Straffene er

- a) fengsel, jf. kapittel 6,
- b) forvaring, jf. kapittel 7,
- c) samfunnsstraff, jf. kapittel 8,
- d) *ungdomsstraff*, jf. kapittel 8 a,
- e) bot, jf. kapittel 9, og
- f) rettighetstap, jf. kapittel 10.

§ 30 første ledd bokstav g skal lyde:

- g) overføring av saken til megling i konfliktråd *etter konfliktrådsloven kapittel II*, jf. straffeprosessloven § 71 a.

§ 37 første ledd bokstav d skal lyde:

- d) avstå fra å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler og *avgi nødvendige rusprøver. For domfelte som var under 18 år på handlings-tidspunktet gjelder helsepersonelloven § 12 tredje ledd.*

§ 37 første ledd bokstav i skal lyde:

- i) møte til megling i konfliktrådet *etter konfliktrådsloven kapittel II* og oppfylle eventuelle avtaler som inngås i meglingsmøte, forutsatt at både fornærmede og domfelte har samtykket til megling i konfliktrådet, eller

§ 40 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Er siktede under 18 år, kan forvaring ikke idømmes, med mindre det foreligger helt ekstraordinære omstendigheter.

§ 48 annet ledd skal lyde:

Første ledd bokstav a kan fravikes når den straff som ellers ville ha blitt idømt, helt eller delvis ville ha vært betinget, når lovbryteren er under 18 år, og ellers når sterke grunner taler for at samfunnsstraff idømmes.

Nytt kapittel 8 a skal lyde:

Kapitel 8 a Ungdomsstraff

§ 52 a Vilkår for å idømme ungdomsstraff

Ungdomsstraff med ungdomsstormøte og ungdomsplan etter konfliktrådsloven kapittel III kan idømmes i stedet for fengselsstraff når

- a) lovbyteren var under 18 år på handlingstidspunktet,
- b) lovbyteren har begått gjentatt eller alvorlig kriminalitet,
- c) lovbyteren samtykker og har bosted i Norge, og
- d) hensynet til straffens formål ikke med tyngde taler mot en reaksjon i frihet.

§ 52 b Gjennomføringstid og subsidiær fengselsstraff

I dom på ungdomsstraff skal retten fastsette:

- a) *En gjennomføringstid mellom seks måneder og to år. Dersom den fengselsstraff som ville ha blitt idømt uten ungdomsstraff er klart lengre enn to år, kan en gjennomføringstid på inntil tre år fastsettes.*
- b) *En subsidiær fengselsstraff, som skal svare til den fengselsstraff som ville ha blitt idømt uten ungdomsstraff. Ved fastsetting av subsidiær fengselsstraff gjelder § 31 tilsvarende.*

Når en dom på ungdomsstraff blir lest opp eller forkynt for den domfelte, skal han gjøres nærmere kjent med hva dommen går ut på, og med følgene av brudd på bestemmelsene gitt i eller i medhold av konfliktrådsloven § 25, og av at det begås en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.

§ 52 c Brudd på vilkår for ungdomsstraff

Etter begjæring kan tingretten ved dom bestemme at hele eller deler av den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes når den domfelte har

- a) *brutt bestemmelser gitt i eller i medhold av konfliktrådsloven § 25, eller*
- b) *begått en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.*

Ved omgjøringen skal retten ta hensyn til ungdomsstraff som allerede er gjennomført.

Ved omgjøring etter første ledd bokstav b kan retten avsi samlet dom for begge handlinger eller særskilt dom for den nye handlingen.

Begjæring etter første ledd bokstav a fremmes av kriminalomsorgen. Begjæring etter første ledd bokstav b fremmes av påtalemyndigheten. Begjæringen må være brakt inn for retten innen 3 måneder etter utløpet av gjennomføringstiden.

Reglene om forsvarer og om pågripelse og varetektsfengsel i straffeprosessloven § 96 tredje ledd og § 99 første ledd tredje punktum og kapittel 14 gjelder tilsvarende. Reglene om varslings i straffeprosessloven § 243 gjelder tilsvarende for rettsmøter om omgjøring. Kriminalomsorgen skal varsles etter de samme regler som påtalemyndigheten.

§ 53 nytt fjerde ledd skal lyde:

Dersom lovbrøyteren var under 18 år på handlingstidspunktet, kan retten bestemme at fullbyrdingen av straffen utsettes i en prøvetid (betinget bot). Prøvetiden skal i alminnelighet være to år. Fullbyrdingsutsettelse gis på det grunnvilkår at den domfelte ikke begår en ny straffbar handling i prøvetiden. I tillegg kan retten fastsette særvilkår som nevnt i § 36 og § 37 bokstav a til i. Den siktede skal få uttale seg om særvilkår før de fastsettes. Ved forelegg gjelder reglene om betinget bot tilsvarende så langt de passer.

§ 55 tredje ledd skal lyde:

Er bot ilagt et foretak etter § 27 eller lovbrøyteren som var under 18 år på handlingstidspunktet, fastsettes ikke fengselsstraff etter første ledd.

§ 78 bokstav h og ny bokstav i skal lyde:

- h) det er gode utsikter til rehabilitering,
- i) *lovbrøyteren var under 18 år på handlingstidspunktet.*

XI

I lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten gjøres følgende endringer:

§ 40 nr. 2 skal lyde:

2. Med mindre annet fremgår av nr. 5, 6 eller 7, skal det i ordinær politiattest oppgis
 - a) dom på betinget og ubetinget fengsel,

- b) dom på forvaring, eventuelt sikring,
- c) dom på samfunnsstraff, eventuelt samfunns-tjeneste,
- d) *dom på ungdomsstraff,*
- e) dom på rettighetstap,
- f) bot for lovbrudd med øvre strafferamme på fengsel i mer enn 6 måneder, og
- g) dom på overføring til tvunget psykisk helsevern eller tvungen omsorg, eventuelt sikring.

§ 40 nr. 6 skal lyde:

6. I ordinær politiattest skal det ikke oppgis
 - a) dom på betinget fengsel eller bot, dersom lovbruddet er begått mer enn 2 år før utstedelsen av person under 18 år, *eller*
 - b) *dom på ungdomsstraff eller samfunnsstraff, dersom lovbruddet er begått mer enn 5 år før utstedelsen av person under 18 år.*

XII

I lov 17. desember 2010 nr. 85 om endringer i forvaltningsloven og straffegjennomføringsloven (behandling av personopplysninger i kriminalomsorgen, inn-syn i benådningssaker m.m.) gjøres følgende endringer i avsnitt II om endringer i lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv.:

§ 4 c første ledd bokstav e og ny bokstav f skal lyde:

- e) varsle fornærmede eller dennes etterlatte, jf. § 7 b,
- f) *gjennomføre personundersøkelser, jf. straffeprosessloven kapittel 14.*

§ 4 d første ledd bokstav d og ny bokstav e skal lyde:

- d) domfeltes eller innsattes barn og barnets pårørende eller andre omsorgspersoner,
- e) *siktede eller tiltalte som underlegges personundersøkelse.*

XIII

Ikrafttredelses- og overgangsregler

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Oslo, i justiskomiteen, den 29. november 2011

Per Sandberg

leder

André Oktay Dahl

ordfører

